

Energy research Centre of the Netherlands

De toekomst van zonne-energie

fictie en feiten

Wim C. Sinke

ECN Zonne-energie, Universiteit Utrecht & EU PV Technology Platform

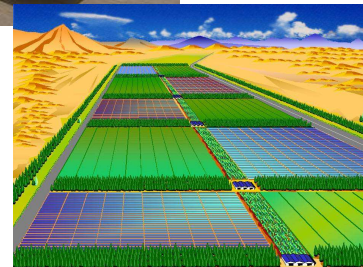
Inhoud

zonne-energie

- verschillende vormen
- potentieel & initiatieven voor grootschalig gebruik
- **zonnestroom (PV)**
  - technologieën
  - economie
  - milieu-aspecten
  - SWOT
- **positie van Nederland**
- **de toekomst van zonnestroom**

Belangrijkste vormen van (directe) zonne-energie

- licht $\Rightarrow$ *lage-temperatuur warmte*
- licht $\Rightarrow$ *hoge-temperatuur warmte* $\Rightarrow$ *elektriciteit*
Concentrating Solar Power, CSP
- licht $\Rightarrow$ *elektriciteit*
fotovoltaïsche zonne-energie, PV,
zonnestroom
- licht $\Rightarrow$ *brandstof*
foto(elektro)chemische brandstofproductie,
kunstmatige fotosynthese
- licht $\Rightarrow$ *hoge-temperatuur warmte* $\Rightarrow$ *grondstoffen/brandstoffen*
thermochemische processen

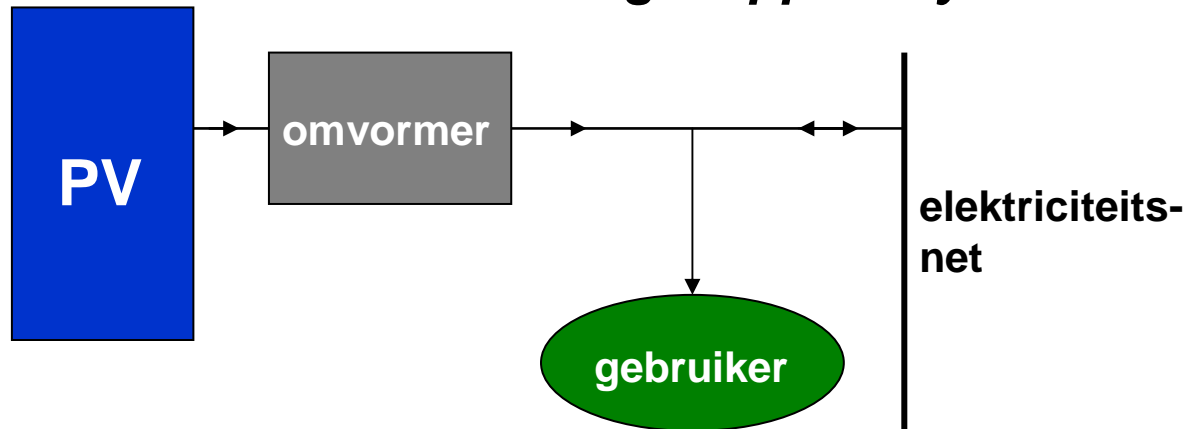
From *The Power of Green* by John Svetlik, ASU Research, artwork by Michael Hegeberg

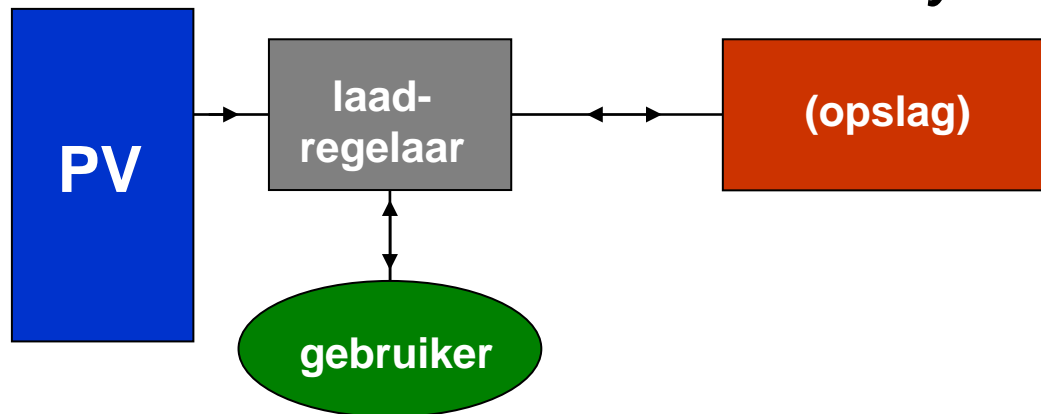

Zonnestroomsystemen: belangrijkste typen

netgekoppeld systeem

autonoom systeem

Technisch potentieel van duurzame-energiebronnen

TABLE 5.26. SUMMARY OF THE RENEWABLE RESOURCE BASE (EXAJOULES A YEAR)

Resource	Current use ^a	Technical potential	Theoretical potential
Hydropower	9	50	147
Biomass energy	50	> 276	2,900
Solar energy	0.1	> 1,575	3,900,000
Wind energy	0.12	640	6,000
Geothermal energy	0.6	5,000	140,000,000
Ocean energy	n.e.	n.e.	7,400
Total	56	> 7,600	> 144,000,000

1,575 – 50,000

n.e. Not estimated.

Bron: World Energy Assessment, UNDP, 2000

50

TECHNOLOGY LEADERS: THE SCIAM 50
Trends Shaping Tomorrow's Computers, Medicine, Materials and More

SCIENTIFIC AMERICAN

New Concerns about **FLUORIDE**
page 74

January 2008

www.SciAm.com

A GRAND PLAN FOR **SOLAR ENERGY**

By 2050 it could free the U.S. from foreign oil and slash greenhouse emissions. Here's how ...

NEW ENERGY FOR AMERICA

\$4.99

U.S. Plan for 2050

Solar Power Provides ...

69%
of electricity

35%
of total energy

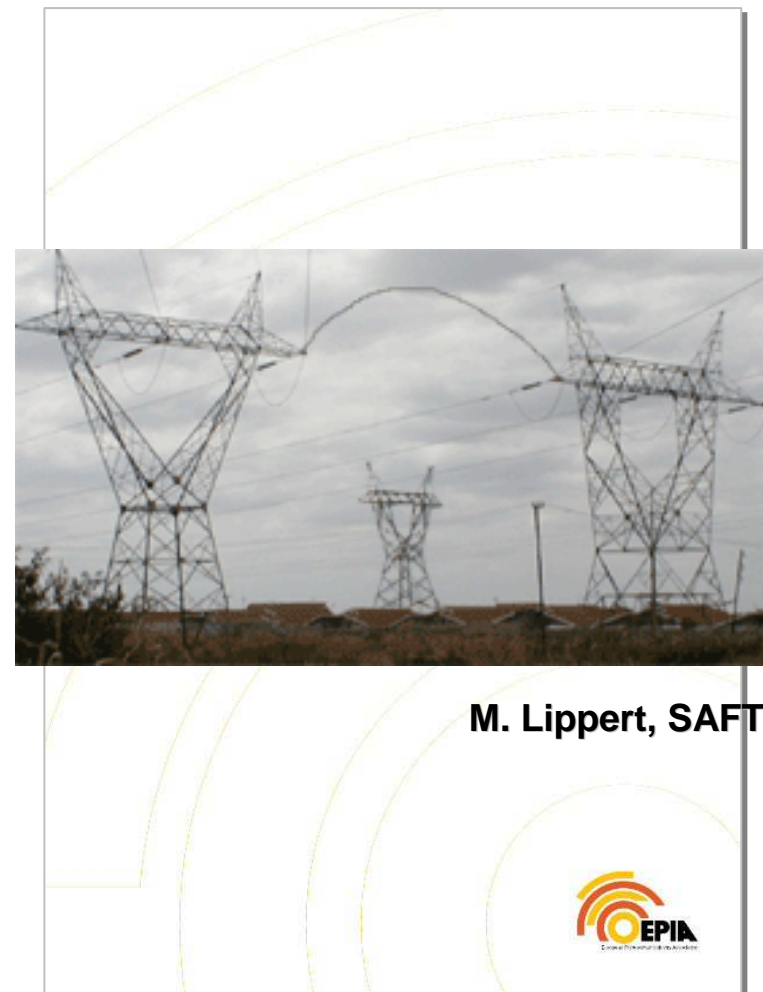

**Ken Zweibel, James Mason
en Vasilis Fthenakis**

Solar Europe Initiative / SET for 2020

(ontwikkeld in het kader van het EU Strategic Energy Technology (SET) Plan)

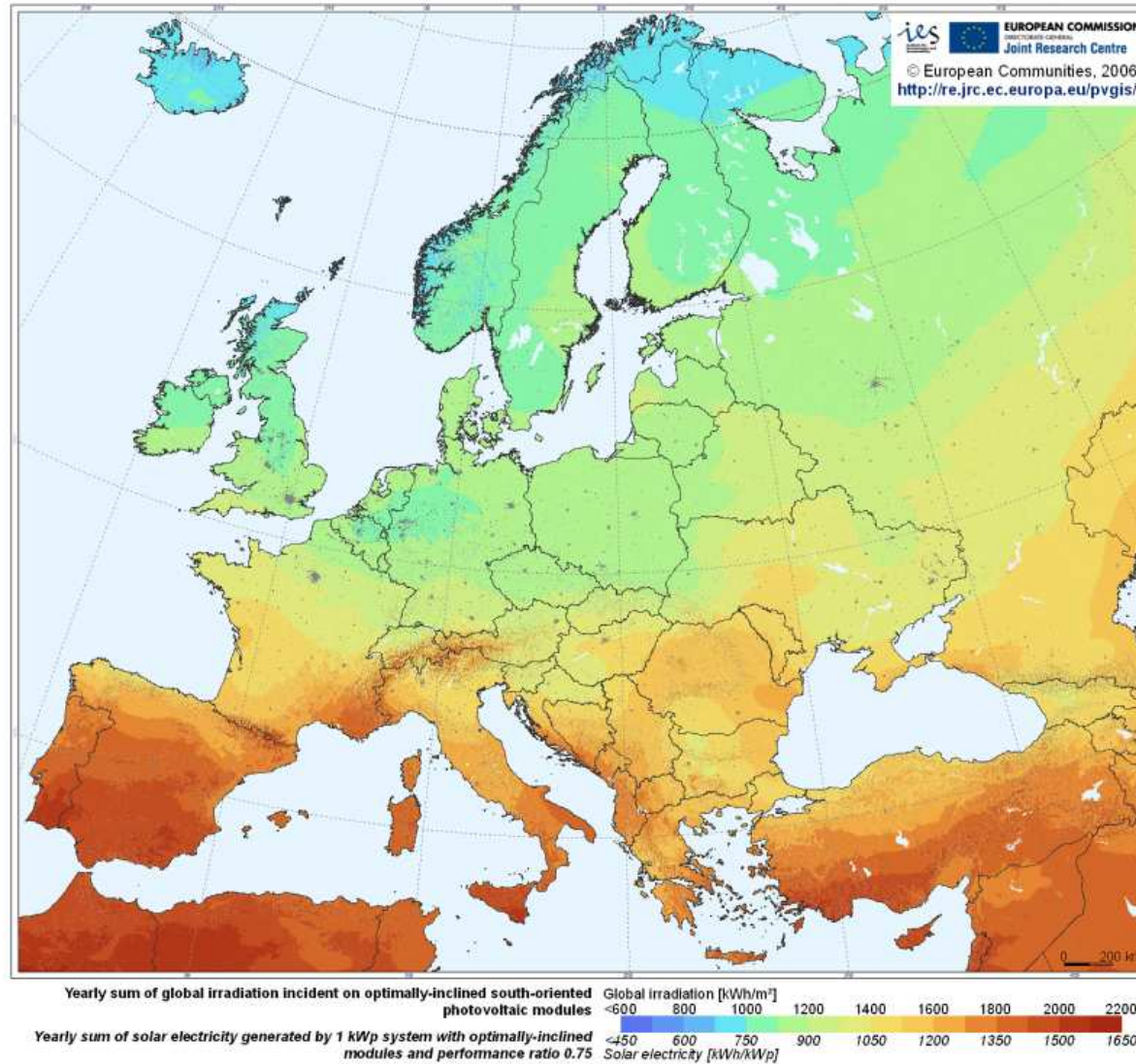
- **PV is niet uitsluitend een lange-termijnoptie**
- **PV kan een significante bijdrage leveren aan de EU 2020 doelen**
- **potentiële bijdrage aan het EU-elektriciteitsgebruik in 2020:**
  - baseline scenario (4%)
  - accelerated scenario (6%)
  - “paradigm shift” scenario (12%)

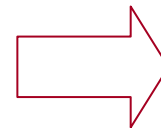
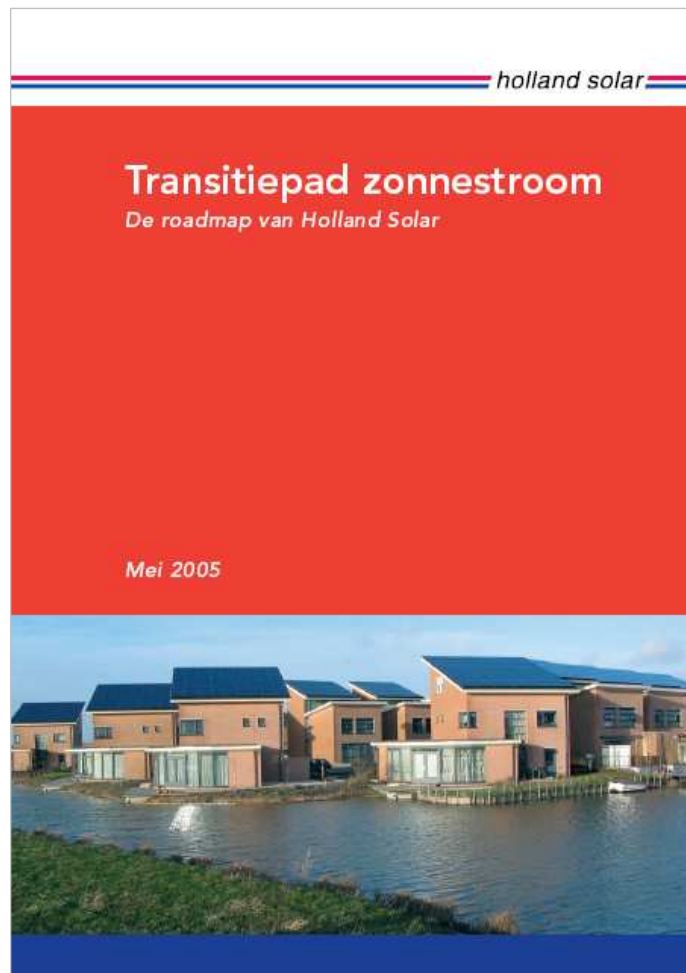

Aanbod zonne-energie

Photovoltaic Solar Electricity Potential in European Countries

Transitiepad Zonnestroom (NL) – actualisering 2de helft 2009

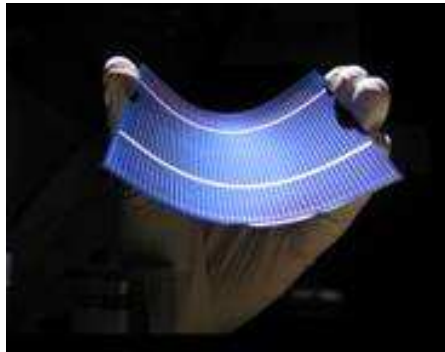
Zonnestroom: robuuste ontwikkeling door diversiteit

www.eupvplatform.org

PV cel & module technologieën

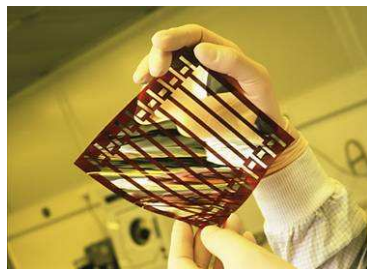
Commercieel: wafer kristallijn silicium

- monokristallijn (sc-Si)
  - multikristallijn (mc-Si)
  - “ribbons”
- (85% van de 2008 mondiale markt)*

Commercieel: dunne films

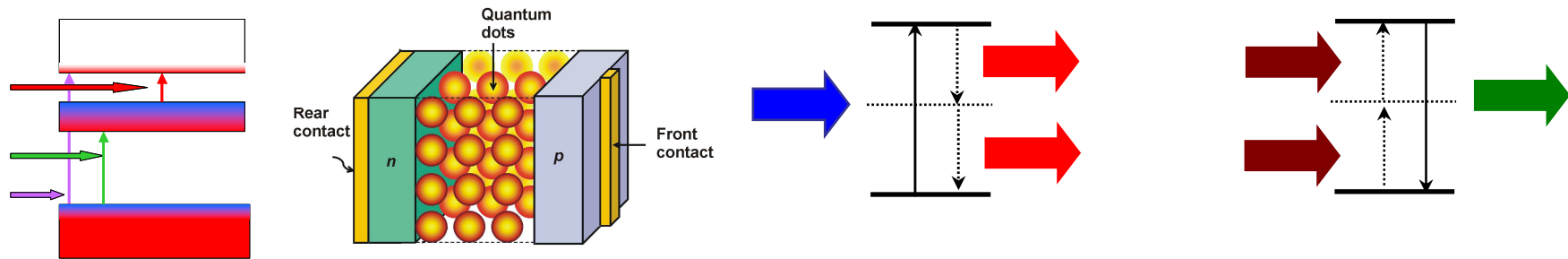
- amorf/microkristallijn silicium
  - koper-indium-diselenide (CIS)
  - cadmiumtelluride (CdTe)
- (15% van de 2008 mondiale markt)*

Proefproductie: opkomende technologieën

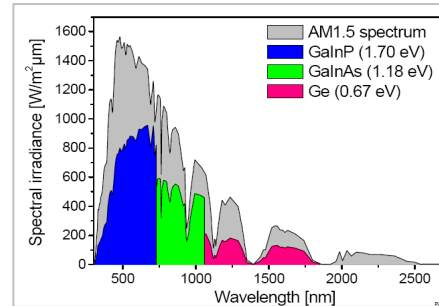
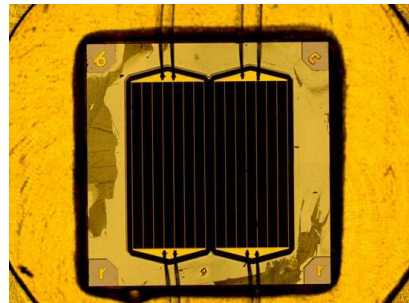
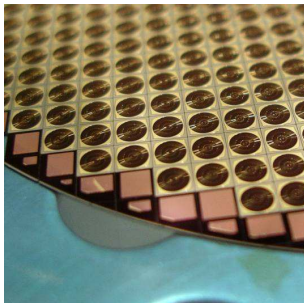
- “organisch” (polymeer and kleurstof)
- gedrukt CIS, etc.

Mogelijke routes naar een zeer hoog rendement (laboratorium)

- breed scala aan omzettingsprincipes en celontwerpen
- vooral gericht op volledige(re) benutting zonnenspectrum
- belangrijk als modelsystemen en als startpunt voor ontwikkeling nieuwe technologieën

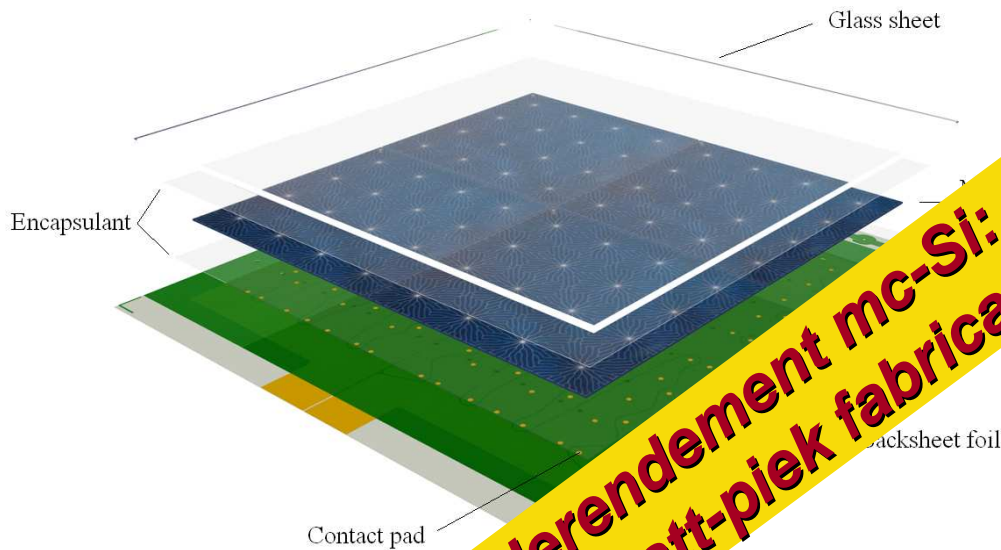
Concentratortechnologie

- toepassingsvorm voor dure, super-hoog rendementcellen
- wereldrecord zonnecelrendement: 41% (stapeling van 3 cellen, 450 zon; Fraunhofer ISE, DE)
- systeemrendement >20%, potentieel >30%
- vooral geschikt voor gebieden met veel direct zonlicht

Ontwikkelingen in NL: nieuw, geïntegreerd cel- en moduleontwerp (ECN, Eurotron, Solland Solar)

**wereldrecord modulerendement mc-Si: 16% (0,12 mm cellen)
1 euro/watt-piek fabricagekosten**

Ontwikkelingen in NL: dunne-film silicium zonnefolie (Nuon Helianthos)

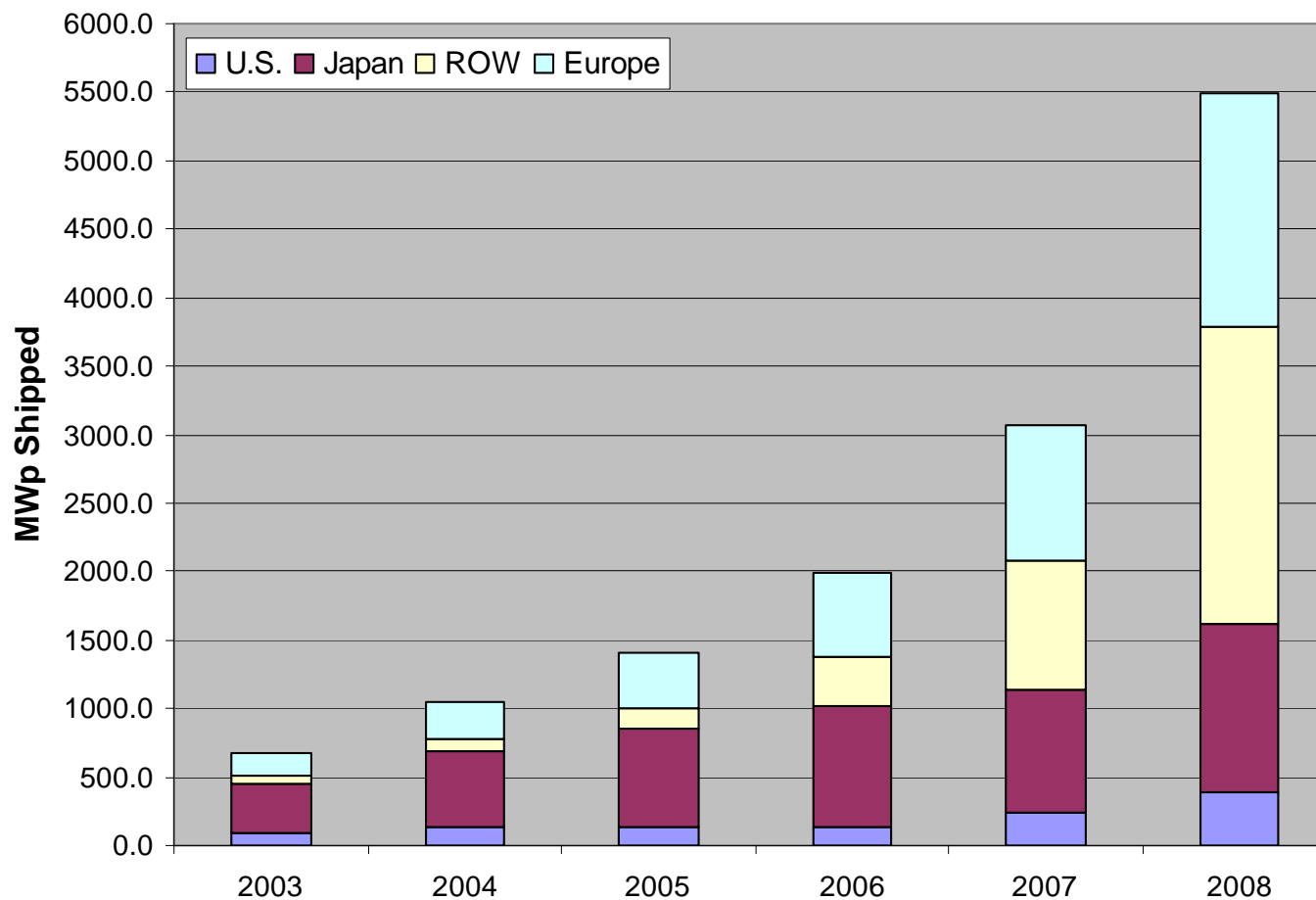
Ontwikkelingen in NL: onderzoek opkomende en nieuwe technologieën (selectie)

Onderzoekprogramma's en gezamenlijke initiatieven

- ECN
- Dutch Polymer Institute
- Joint Solar Program (FOM / Nuon / Shell)
- EOS LT (SenterNovem / EZ)
- Advanced Dutch Energy Materials innovation lab (ECN & 3TU / EZ)
- EU-FP7, FOM, STW, en meer

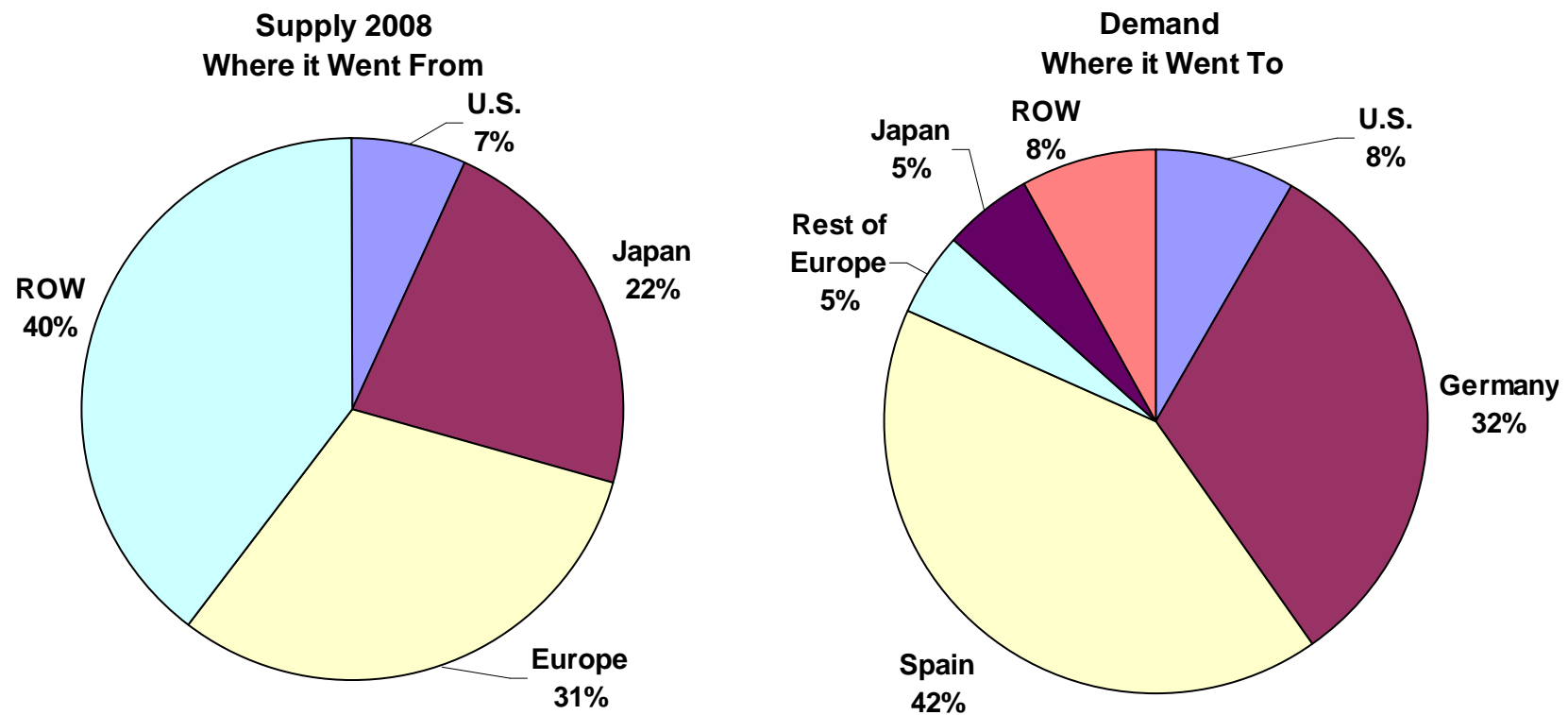

Mondiale moduleproductie

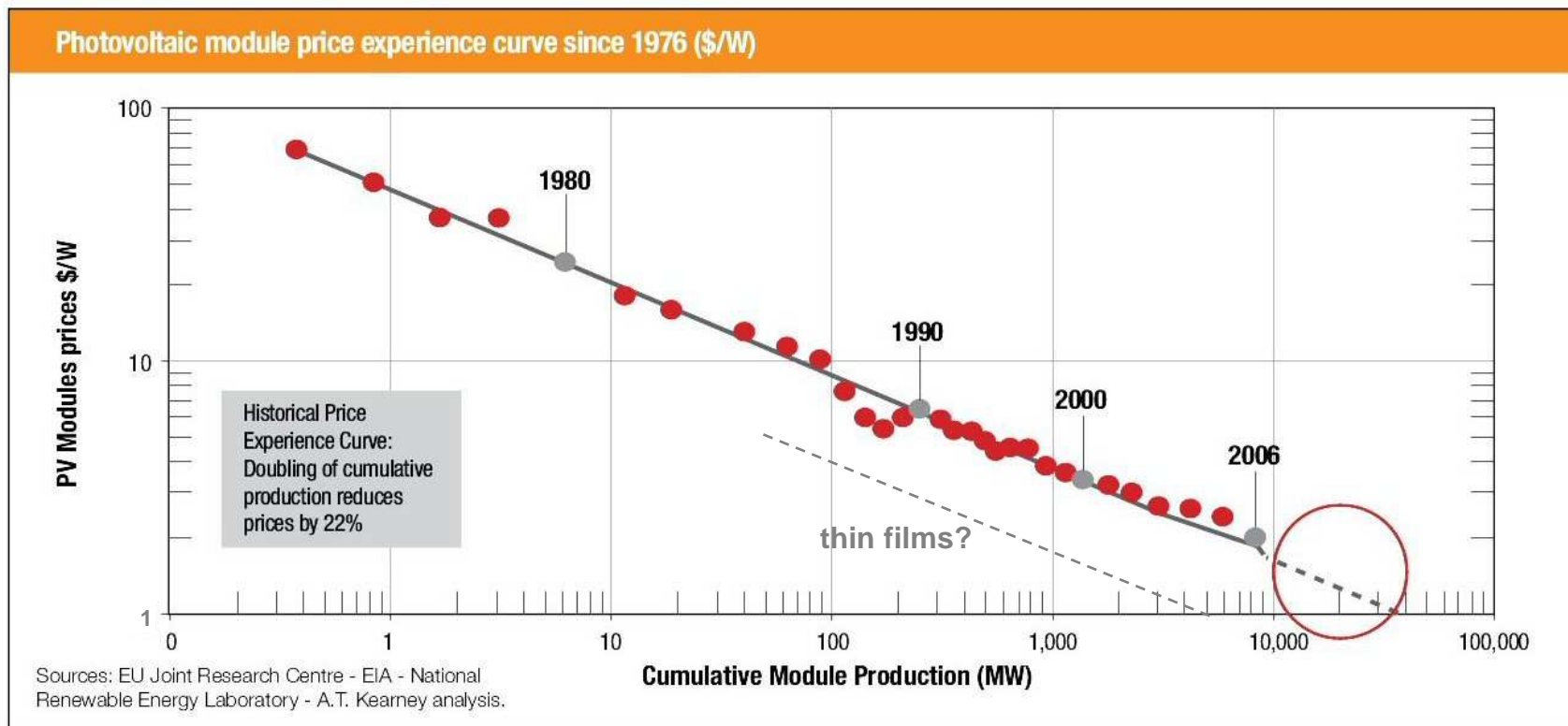
Source: Paula Mints **NAVIGANT**
CONSULTING

Mondiale moduleaanbod en –vraag 2008

Source: Paula Mints

Leercurve modules (gecombineerd effect op prijsontwikkeling van innovatie en volume)

Source: EPIA (2009), www.setfor2020.eu

<i>Afgeronde, indicatieve getallen</i>	1980	2009	2020	2030	Long term potential
Typische turn-key systeemprijs (2009 €/Wp)	>30	3 / 3.75 / 4.5 ^{*)}	1.5 / 1.9 / 2.3	<1	0.5
Typische opwekkosten zonnestroom Zuid-Europa (2009 €/kWh)	>2	0.18 / 0.23 / 0.28	0.09 / 0.12 / 0.14	<0.06	0.03
Rendement commerciële vlakke-plaat modules	up to 8%	up to 20%	up to 23%	up to 25%	up to 40%
Rendement commerciële concentratormodules	(~10%)	up to 30%	up to 35%	up to 40%	up to 60%
Systeem energierugverdiëntijd Zuid-Europa (jaar)	>10	<1.5	<1	<0.5	0.25

*) 4 / 5 / 6 \$/Wp voor centrales, grote/collectieve en kleine/individuele systemen op gebouwen, respectievelijk.

***) 25 jaar afschrijving, 5% kapitaalskosten, 1% O&M&verzekeringskosten (PVTP NPV/FiT model)

<i>Afgeronde, indicatieve getallen</i>	1980	2009	2020	2030	Long term potential
Typische turn-key systeemprijs (2009 €/Wp)	>30	3 / 3.75 / 4.5 ^{*)}	1.5 / 1.9 / 2.3	<1	0.5
Typische opwekkosten zonnestroom NL (2009 €/kWh)	>3	0.34 / 0.42 / 0.51	0.17 / 0.21 / 0.26	<0.11	0.06
Rendement commerciële vlakke-plaat modules	up to 8%	up to 20%	up to 23%	up to 25%	up to 40%
Rendement commerciële concentratormodules	(~10%)	up to 30%	up to 35%	up to 40%	up to 60%
Systeem energierugverdiertijd NL (jaar)	>20	<2.5	<1.5	<1	0.5

*) 4 / 5 / 6 \$/Wp voor centrales, grote/collectieve en kleine/individuele systemen op gebouwen, respectievelijk.

***) 25 jaar afschrijving, 5% kapitaalskosten, 1% O&M&verzekeringskosten (PVTP NPV/FiT model)

SWOT zonnestroom

Sterktes

- hernieuwbaar / zeer lage equivalente CO₂-emissies
- groot potentieel
- breed scala aan toepassingsvormen
- toepasbaar in dichtbevolkte gebieden / gebouwde omgeving
- breed maatschappelijk draagvlak

Zwaktes

- prijsniveau nog te hoog
- aanbodvolgend

SWOT zonnestroom

Kansen

- gebruikmaken van “stapstenen” (grid parity points of investment parity points) op weg naar zelfdragende markt
- opbouw kennis- en bedrijfssector t.b.v. mondiaal groeiende markt
- combinatie met CSP en andere opties voor maximale bijdrage

Bedreigingen / ontwikkelingsrisico's

- onbalans en/of discontinuïteit in marktontwikkeling EU-lidstaten
- aanpassingen aan netinfrastructuur te langzaam of onvoldoende
- beschikbaarheid essentiële elementen en materialen onvoldoende (of te duur) voor snelle expansie

Positie van NL

- **Pionier op het gebied van zonnestroom in de gebouwde omgeving**
- **Op dit moment klein programma voor marktwikkeling via SDE**
- **Sterke internationale positie op het gebied van kennis en technologie**
- **Internationaal opererend bedrijfsleven (cellen, modules, systeemcomponenten, apparatueurbouwers, etc.)**
- **Diverse regionale initiatieven voor ontwikkeling van het bedrijfsleven: Brabant, Limburg, Friesland, en meer**

De toekomst

- **robuste daling opwekkosten door technologieontwikkeling en schaalvergroting tot niveau consumentenprijzen vóór 2020 in grote delen van de EU (de VS, en meer)**
- **verdere daling tot het niveau van groothandelsprijzen en daar voorbij op langere termijn**
- **zonnestroom kan op termijn een substantiële rol spelen bij de verduurzaming van de (modiale, EU en NL) energieuishouding**
- **grootschalige fabricage en implementatie biedt aantrekkelijke economische kansen voor NL bedrijven**

THUNDERBOLT

THERE MUST BE
A SOURCE OF ENERGY
DOWN THERE

bedankt voor uw aandacht!

©Greenpeace